

2024. Вип. 32. Ч. 2. С. 138-143. URL:
<https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/16854>

2. Сакун О., Школа В. Особливості повоєнного відновлення громад у контексті європейського зеленого курсу. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*. 2023. № 4(50). С. 51-60. DOI: <https://doi.org/10.55643/ser.4.50.2023.535>

Arbuzova T. V.

Ph.D. (economics), associate professor, associate professor of department of public management, administration and international economics, Bila Tserkva National Agrarian University, Ukraine

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ОРІЄНТИРІВ КОМПЛЕКСНОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД FACTORS OF INFLUENCE ON THE FORMATION OF STRATEGIC GUIDELINES FOR THE COMPLEX RECOVERY OF TERRITORIAL COMMUNITIES

Стратегічні орієнтири комплексного відновлення територіальних громад – це ключові напрями й принципи, на основі яких громади планують своє відновлення після криз, конфліктів чи інших викликів. Вони охоплюють довгострокові цілі розвитку громади, враховуючи соціально-економічний, екологічний, культурний, фізичний контексти. Основною метою стратегічного орієнтування є створення стійких, економічно розвинених, екологічно чистих і соціально згуртованих громад. Такі орієнтири формуються на основі аналізу актуальних потреб громад, їх ресурсів, а також загальнонаціональних цілей і пріоритетів, наприклад, воєнного та повоєнного відновлення в Україні.

На формування стратегічних орієнтирів комплексного відновлення українських територіальних громад чинить вплив динамічно змінювана класифікація регіонів України з огляду на хід війни. Науковці, державні органи, громадські організації нині підходять до цього питання з урахуванням кількох ключових факторів, основні аспекти яких включають [1], [2], [3]:

1) територіальний контроль. За цією ознакою регіони України поділяють на окуповані території (регіони, які знаходяться під тимчасовим контролем російських військ, наприклад, частини Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської, Миколаївської областей); деокуповані території (регіони, які були звільнені від окупації – тут аналізується вплив воєнних дій на інфраструктуру, економіку та демографію – частини Херсонської та Миколаївської областей); підконтрольні Україні території (частини країни, які не зазнали прямої окупації, але відчувають вплив війни через притік внутрішніх переселенців, економічний спад або ракетні удари);

2) інтенсивність бойових дій – сюди можемо віднести фронтові регіони (області, які знаходяться в безпосередній близькості до лінії фронту, наприклад, Харківська, Донецька, Луганська області); тиллові регіони з високим рівнем загрози (області, які зазнають обстрілів, але не межують безпосередньо з фронтом – нині це Одеська, Миколаївська, Дніпропетровська); відносно безпечні регіони (області на заході та в центрі України, які зазнали мінімального фізичного руйнування, але приймають велику кількість переселенців);

3) соціально-економічні наслідки воєнних дій: регіони з високим рівнем внутрішньої міграції (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська області, які стали основними пунктами прийому внутрішньо переміщених осіб); економічно вразливі регіони (області, де війна суттєво вплинула на роботу підприємств, аграрний сектор чи експорт) [1];

4) гуманітарна ситуація – фактор диференціації на регіони гуманітарної кризи (місця, де існує критична нестача базових послуг, таких як вода, електрика та медичне забезпечення (Маріуполь, Мелітополь); регіони з активною гуманітарною підтримкою (області, що приймають переселенців і надають їм допомогу, наприклад, Волинська та Львівська та інші західні області);

5) екологічні та інфраструктурні фактори: зони, де завдано значної шкоди екосистемам (Донбас, Азовське узбережжя); регіони з пошкодженими

об'єктами критичної інфраструктури (енергетика, залізниці, морські та річкові порти, дорожнє господарство тощо) [1].

Сучасна класифікація потрібна для аналізу актуальних потреб регіонів та їх громад, планування відновлення, надання гуманітарної допомоги та розробки довгострокових стратегій. Також вона допомагає міжнародним організаціям та партнерам України оцінювати масштаби війни та її вплив на суспільство.

Основними принципами формування стратегічних орієнтирів є: участь громади – відновлення має відбуватися із залученням місцевих жителів, громадських організацій, підприємців і влади; стійкість і адаптивність – розвиток має враховувати можливі майбутні виклики та бути стійким до них; інтеграція – узгодження дій на місцевому, регіональному та національному рівнях [4, с. 6]; екологічна сталість – збереження природних ресурсів і врахування екологічного впливу; рівність і доступність – забезпечення доступу до відновлених ресурсів усіх мешканців громади, включно з найбільш вразливими групами. Основні напрями комплексного відновлення територіальних громад мають включати економічне відновлення (створення робочих місць, підтримка малого та середнього бізнесу, відбудова критичної інфраструктури), соціальне (забезпечення доступу до освіти, медицини, соціального захисту), інфраструктурне (відбудова житла, доріг, комунікацій та інших об'єктів), екологічне (рекультивация земель, очищення води, відновлення зелених зон), культурне відновлення (збереження історико-культурної спадщини та розвиток місцевої ідентичності). Ці стратегічні орієнтири реалізуються шляхом розробки стратегічного плану громади, що враховує визначені вектори; підготовку проєктів і залучення фінансування, наприклад, з державних програм, міжнародних фондів чи приватного сектору; постійний моніторинг і оцінка реалізації для коригування планів у разі потреби.

Стратегічні орієнтири, сформовані з урахуванням нагальних потреб громад і регіонів під впливом війни, є важливим інструментом для забезпечення ефективного, прозорого та довготривалого відновлення

українських територіальних громад, особливо в умовах воєнного та поствоєнного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії Росії проти України станом на початок 2024 року : Київська школа економіки. Квітень 2024. 39 с. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2024/04/01.01.24_Damages_Report.pdf
2. Політична система України : Національний інститут стратегічних досліджень. 07.11.2022. URL: <http://surl.li/xqtjqo>
3. Тетяк Ю. Державна регіональна політика: стан справ на травень 2024 року : Інститут громадянського суспільства. 23.05.2024. URL: <https://www.csi.org.ua/news/derzhavna-regionalna-polityka-stan-sprav-na-traven-2024-roku/>
4. Координація процесу відбудови та відновлення з політикою регіонального розвитку в Україні. Аналітичний документ «U-LEAD з Європою». Відповідальний: Бастіан Файгель. Травень 2023 р. 53 с. URL: <https://decentralization.ua/uploads/attachment/document/1293/%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf>

Bialkowska O. A.

doctor of economics, professor, vice-rector for education, research, innovation and international affairs, Higher educational institution «Podillia State University», Ukraine.

Chornobai D. M.

postgraduate student in the specialty «Management», Higher educational institution «Podillia State University», Ukraine.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ FEATURES OF ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF RURAL AREAS IN UKRAINE